

Przemysław Waingertner

"Bogusław Miedziński (1891-1972).
Biografia polityczna", Arkadiusz
Adamczyk, Toruń 2000 : [recenzja]

Przegląd Nauk Historycznych 1/2, 270-274

2002

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Jeżeli chodzi o uzasadnienie interwencji radzieckiej, Meltiuchow przytacza opinie o potrzebie obrony ludności zachodniej Białorusi i Ukrainy w obliczu toczącej się od 1 września wojny. Autora najwyraźniej satysfakcjonuje taka argumentacja, ponieważ nie zdobywa się na żaden komentarz osobisty.

To tylko niektóre z zarzutów, jakie można postawić pracy Michała Meltiuchowa *Wojny radziecko-polskie*. W przypadku autora najwyraźniej emocje wzięły górę nad obiektywizmem, w konsekwencji czego mamy do czynienia z publikacją jednostronna, momentami wręcz cofającą stan badań tej problematyki przez historiografię rosyjską (radziecką). Książka Meltiuchowa mimo to jest warta przeczytania. Jest świadectwem kondycji współczesnej historiografii rosyjskiej. Ujawnia, jaki obraz Polski usiłuje ona przedstawić Rosjanom.

Wojny radziecko-polskie zostały wydane w wysokonakładowej serii „Wojenne tajemnice XX wieku”. Cena książki pozwala się domyślać, że została skierowana do szerokiego czytelnika. Przy takiej prezentacji historii stosunków polsko-rosyjskich nie ma co liczyć na pozytywną zmianę stosunku Rosjan do Polaków.

MARCIN STASIEWICZ
Uniwersytet Łódzki

Arkadiusz Adamczyk, *Bogusław Miedziński (1891–1972). Biografia polityczna*, Toruń 2000, Wydawnictwo Adam Marszałek, ss. 350

Arkadiusz Adamczyk należy do pokolenia młodych polskich historyków. Jest pracownikiem naukowym Akademii Świętokrzyskiej, specjalizującym się w dziejach polskiej myśli politycznej XX w. W jego dorobku naukowym biografia polityczna Bogusława Miedzińskiego stanowi pierwszą publikację książkową¹.

Wybór tej właśnie postaci na bohatera książki dowodzi ambitnej postawy badawczej autora. Należał bowiem B. Miedziński do ścisłej elity politycznej Polski międzywojennej, będąc jednym z najbliższych współpracowników Józefa Piłsudskiego, a po jego śmierci marszałka Edwarda Śmigłego-Rydza. Współtworzył koncepcje programowe i pro-

---

¹ Jako następna ukazała się: A. Adamczyk, *Generał dywizji Stawoj Felicjan Składkowski (1885–1962). Zarys biografii politycznej*, Toruń 2001, Wydawnictwo Adam Marszałek, ss. 347.

pagandowe obozu pomajowego, wchodząc zarazem w skład jego ścisłej grupy kierowniczej. W okresie I wojny światowej był członkiem, a z czasem jednym z przywódców Polskiej Organizacji Wojskowej (POW) i legionistą I Brygady. Po odzyskaniu niepodległości kierował Oddziałem II Informacyjnym Sztabu Ministerstwa Spraw Wojskowych, któremu podlegał wywiad, kontrwywiad i tajne operacje wojskowych służb specjalnych. Przez wiele lat piastował mandat poselski, by zostać następnie senatorem i ostatnim marszałkiem izby wyższej parlamentu Drugiej Rzeczypospolitej. W latach 1927–1929 był ministrem poczt i telegrafów. W latach trzydziestych kierował redakcją „Gazety Polskiej”, uważanej za nieoficjalny organ prasowy rządu. Współtworzył konstytucję kwietniową i deklarację ideową Obozu Zjednoczenia Narodowego (OZN). Już sama obfitość, a zarazem złożoność istotnych funkcji politycznych i wojskowych, pełnionych przez B. Miedzińskiego, stawiała przed jego biografem niezwykle trudne zadanie.

Książka składa się z sześciu obszernych rozdziałów. W pierwszym pt. *Droga do polityki* zostały zawarte informacje o rodzinie, młodzińskich latach bohatera oraz wydarzeniach, które zaważyły na jego politycznych wyborach i dalszej karierze. Autor zaprezentował przebieg służby B. Miedzińskiego w POW, Legionach, a wreszcie w Wojsku Polskim. W następnym rozdziale (*Parlamentarny „ambasador” Józefa Piłsudskiego*) przedstawiono działalność bohatera biografii jako posła, reprezentującego interesy środowiska piłsudczykowskiego w Sejmie I kadencji, jego rolę w obozie politycznym, skupionym wokół „Samotnika z Sulejówka”, oraz udział w przewrocie majowym. Autor określił te lata jako czas politycznego dojrzewania B. Miedzińskiego. Rozdział trzeci, pt. *Minister Poczt i Telegrafów*, przedstawia z kolei poczynania bohatera książki jako członka gabinetów J. Piłsudskiego i Kazimierza Bartla w latach 1927–1929. Przybliża on także okoliczności utraty przezeń teki, związane z jedną z największych afer finansowych i politycznych w międzywojennej Polsce. W kolejnym rozdziale (*W grupie „pułkowników”*) ukazano działalność tego ambitnego polityka w pierwszej połowie lat trzydziestych, kiedy stał się on czołowym propagandystą obozu pomajowego, obejmując stanowisko redaktora „Gazety Polskiej”, półoficjalnego organu prasowego rządu, a zarazem budując prawdziwe „imperium prasowe”. Autor zaprezentował również udział swego bohatera w pracach parlamentarnych, wypracowaniu konstytucji kwietniowej oraz nieformalnych działaniach na polu polityki zagranicznej. Rozdział piąty, zatytułowany *Po śmierci Komendanta – współtwórca OZN, marszałek*

Senatu, przedstawia poczynania B. Miedzińskiego, jako jednego z twórców, liderów i czołowych ideologów Obozu Zjednoczenia Narodowego, marszałka izby wyższej parlamentu V kadencji, a przede wszystkim doradcy Generalnego Inspektora Sił Zbrojnych E. Śmigłego-Rydza, współkierującego z prezydentem Ignacym Mościckim i ministrem spraw zagranicznych Józefem Beckiem państwem po śmierci J. Piłsudskiego. W ostatnim rozdziale (*Na obczyźnie*) autor ukazał emigracyjną tułaczkę dawnego lidera obozu rządzącego w okresie II wojny światowej. Przedstawił także powojenne lata jego życia, spędzone w Londynie, wypełnione pracą zarobkową, a także uczestnictwem w życiu politycznym Polonii.

Na uznanie zasługuje fakt, iż A. Adamczyk, pomimo deklarowanego w tytule książki zainteresowania przede wszystkim polityczną biografią czołowego piłsudczyka, zaprezentował również interesujące informacje o jego życiu rodzinnym, stosunkach towarzyskich oraz karierze dziennikarskiej. Pamiętać należy, iż B. Miedziński, ten „złoty chłopiec” Komendanta i bywalec salonów, słynący z zamiłowania do wystawnego życia „wielbiciel polowań i brydża, koneser literatury i miłośnik szlacheckich trunków” (jak pisał o nim autor biografii) był postacią niezwykle malowniczą także w życiu prywatnym, w kontaktach nieoficjalnych czy półoficjalnych. Zupelne pominięcie tych aspektów życia bohatera – często zresztą powiązanych z działalnością polityczną – z pewnością mogło doprowadzić do zubożenia treści książki.

Wartość poznawczą biografii podnosi bogaty indeks osobowy, ułatwiający czytelnikowi orientację podczas lektury oraz obszerna bibliografia. Należy tu podkreślić, iż autor książki dotarł m. in. do zespołów dokumentów i zbiorów rękopiśmiennych, zgromadzonych zagranicą w archiwach Instytutu Józefa Piłsudskiego, Instytutu Generała Władysława Sikorskiego i Public Record Office w Londynie oraz Archiwum Instytutu Józefa Piłsudskiego w Nowym Jorku. Wykorzystał również liczne źródła krajowe, pochodzące m. in. z Archiwum Akt Nowych, Archiwum Polskiej Akademii Nauk w Warszawie, Archiwum Zakładu Historii Ruchu Ludowego w Warszawie, Biblioteki Narodowej i Centralnego Archiwum Wojskowego w Rembertowie, Biblioteki Jagiellońskiej oraz Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu.

Szeroko zakrojona kwerenda źródłowa pozwoliła A. Adamczykowi zmodyfikować część ocen, przyjętych dotychczas w literaturze przedmiotu oraz sformułować nowe, interesujące wnioski. Należą do nich m. in. pozytywna opinia o działalności B. Miedzińskiego na stanowis-

ku ministerialnym oraz krytyczna ocena informacji o rzekomo popełnionych przezeń nadużyciach. Według autora książki pozbawienie jego bohatera teki i przesunięcie do pracy dziennikarskiej na stanowisku redaktora „Gazety Polskiej”, a zarazem „dyrygenta” publicystyki prorządowej było nie tyle „kara” za dopuszczenie do afery finansowej w kierowanym przezeń ministerstwie, ile wyjściem naprzeciw potrzebom propagandowym obozu pomajowego. Analizując następnie polityczną karierę B. Miedzińskiego, jako doradcy E. Śmigłego-Rydza i ideologa OZN, A. Adamczyk stawia tezę, iż objęcie przez niego w 1938 r. stanowiska marszałka Senatu (trzeciej osoby w państwie po prezydencie i Generalnym Inspektorze Sił Zbrojnych) stanowiło wstęp do dalszych politycznych awansów po spodziewanym w 1940 r. uzyskaniu prezydentury przez E. Śmigłego-Rydza, nie było zaś, jak przyjmowano dotychczas w literaturze przedmiotu, „odsunięciem na boczny tor”.

Z kolei niekiedy wydaje się, iż autor biografii powinien w większym stopniu zaufać dotychczasowym ustaleniom literatury przedmiotu. Nie znajduję na przykład uzasadnienia, aby rewidować jednoznaczne i rzetelnie udokumentowane ustalenia znawcy dziejów polskiego wolnomularstwa Ludwika Hassa, dotyczące członkostwa Miedzińskiego w loży „Łukasiński”². Należy również zauważyć, iż A. Adamczyk nie zdołał ustrzec pracy przed usterkami natury redakcyjnej. Postulat skorygowania błędów literowych (m. in. w nazwiskach postaci, występujących na kartach biografii) z pewnością może być spełniony przy wznowieniach książki, na które z pewnością ona zasługuje.

Ustalenia i oceny autora – niekiedy skłaniające do polemiki, co jest zresztą cechą wartościowej historiografii – sytuują biografię Bogusława Miedzińskiego wśród najciekawszych, nowych książek historycznych, poświęconych dziejom Drugiej Rzeczypospolitej. Jej autorowi pozostaje życzyć następnych publikacji, które pozwolą poszerzyć obecny stan wiedzy o polskiej myśli politycznej w XX w.

PRZEMYSŁAW WAINGERTNER
Uniwersytet Łódzki

---

² L. Hass, *Masoneria polska XX wieku. Losy, loże, ludzie*, Oficyna Wydawnicza POLCZEK Polskiego Czerwonego Krzyża, Warszawa 1993, ss. 360.

Guy Sajer, *Zapomniany żołnierz*, Gdańsk 2001, ss. 487

Osobista relacja uczestnika największej i najstraszniejszej z wojen w historii ludzkości, Guya Sejera, stanowi – z wielu względów – niezwykle interesującą i pouczającą pozycję pamiętnikarską. Dostarcza bogatego materiału do analizy zagadnienia oblicza wojny. Nie tej pokazywanej na filmach, gloryfikującej tradycje wojskowe, odwagę, dumę i inne wartości, nie tej przedstawianej we wspomnieniach wielkich tego świata, którzy walczyli „zza biurka”, lecz wojny widzianej z okopów, widzianej oczami zwykłego, szeregowego żołnierza, takiego, jakim był bohater omawianej książki.

Kim był Guy Sajer? Otóż nikiem szczególnym. Nastolatkiem pochodzącym z Alzacji, synem Francuza i Niemki, który otrzymał przydział do Wehrmachtu jesienią 1942 r. i wyruszył na, jak mu się wtedy wydawało, wielką i fascynującą przygodę, jaką była wojna. Trafił na front wschodni do Rosji, gdzie początkowo odbywał służbę w kompanii zaopatrzenia. Choć nie brakowało dramatycznych sytuacji, zniecierpliwiony tym, że nie uczestniczył w czynnych działaniach wojennych, w maju 1943 r. zgłosił się na ochotnika do elitarniej dywizji „GrossDeutschland”, by dotrzeć w jej szeregach aż do końca – do końca wojennego piekła. Przez trzy lata, które spędził w straszliwych warunkach rosyjskiej zimy i spiekocie lata, przeszedł szlak bitewny od Rosji poprzez Rumunię, Polskę, Prusy Wschodnie do Gdyni. Ewakuowany następnie do Niemiec, zakończył swoją wojenną przygodę jako jeńiec wojsk brytyjskich. Ze względu na swoje francuskie pochodzenie został dość szybko zwolniony z obozu i powrócił do domu. Lecz w tym momencie los zadzwonił z niego, gdyż był żołnierz Wehrmachtu za namową francuskiego oficera wstąpił do armii francuskiej. Zwycięska francuska armia przyjmie go pod swoje skrzydła jako pokonanego – „będzie to dla mnie nieoczekiwany okres przejściowy, ów filtr, jakiego pragnąłem” – pisał. Jednak wojna, która na początku wydawała się mu łatwa i przyjemna, odcisnęła na jego psychice tak wielkie piętno, iż nie potrafił znaleźć dla siebie miejsca w normalnym życiu.

„Jest jeszcze jeden człowiek, o którym muszę zapomnieć. Nazywał się Sajer i myślę, że uzyskał moje wybaczenie” – zapisał na końcu we wspomnieniach.

Pamiętnik ten jest inspirującym źródłem historycznym, dotyczącym lat drugiej wojny światowej i zarazem wstrząsającym dokumentem osobistym. Jest to opowieść o zwykłych żołnierzach – początkowo